

Den byggda miljön – Stadens karaktärer

TRÄDGÅRDSSTADEN OCH FOLKHEMMET 1900-1960

Trädgårdsstadens struktur återfinns främst i områdena Öster, Väster och Söder samt längsmed delar av Kungsgatans sträckning. Det tidiga 1900-talets arkitektur och planeringsideal kan här studeras. Stadsdelarna är inte homogena utan kvarteren har ofta kompletterats med nya bostäder vilka härstammar från flertalet av 1900-talets decennier.

Områdena karaktäriseras av oregelbundenhet där gator och fastighetsgränser inte följer ett givet mönster. Detta ger variation och spänning i stadsrummet.

Bebyggelsen utgörs av fristående villor som i allmänhet är uppförda på tomtens främre tredjedel. Husen vänder överlag sin ena långsida mot gatan. Trädgårdsytorna är koncentrerade till baksidan och då dessa är förhållandevis stora skapar detta förutsättningar för höga träd. Områdena upplevs gröna men det är privata intressen som upprätthåller denna känsla eftersom få offentliga parkytor förekommer. De gröna stråk som existerar är knutna till kuperade och svårutnyttjade ytor. Östra torg på Öster med sin rektangulära trädkrans och krysslagna promenadväg utgör ett intressant och värdefullt undantag.

Höga träd och mellanliggande grönområden är mycket viktiga att tillvarata då de är starkt förknippade med trädgårdsstadens karaktär och bidrar till ökad livskvalitet.

Den mest monumentala gatusträckningen utgörs av Södra esplanaden som sträcker sig mellan Växjösjön och Bäckaslövsskolan. En mittplacerad dubbel allérad, med enkelriktade gator på ömse sidor och där skolan bildar en pampig fond i väster tillför stadsdelen ett närmast kontinentalt inslag.

De äldre villorna blir allt ståndsmässigare ju närmare centrum de är placerade. Häckar och eleganta staket skapar tydligt avgränsade tomter. En karaktärsskapande faktor utgör alla de panelklädda ekonomibyggnader som återfinns utmed trädgårdarnas bakre del. De kan innehålla magasin, övernattningsrum, utedass eller enklare garage. Många gånger har dessa bibehållit sin ursprungliga exteriör och de bidrar starkt till områdenas kulturhistoriska värde.

Villabebyggelsen som uppfördes under 1900-talets första decennier kännetecknas av puts- eller träfasader med påtagliga inslag av dekorativa element. Taken är täckta med tegel eller plåt. Tvåfamiljshus är vanligt förekommande.

När funktionalismens ideal slår igenom på 1930-talet blir istället de karaktäristiska villakuberna med sina vitputsade fasader och ospröjsade fönster omåttligt populära. Kvartersbilden ändrades ofta påtagligt när funkishus uppfördes på anslutande eller frigjorda tomter. Tennishallen som färdigställdes på Söder 1938 är ett sådant ypperligt exempel. Under 1940-talet sker en splittring där vissa arkitekter reagerar mot den konsekventa och närmast radikala stilströmningen. Tegel börjar användas som fasadmateriäl i allt högre utsträckning och arkitekturens strikta formspråk är inte längre lika uttalad.

På Väster utmärker sig kedjehusområdet Solstaden som ritades i slutet av 1940-talet av en inflyttad dansk arkitekt. Dessa utsökta tegelbyggnader bildar närmast en egen enklav i stadsdelen och tillsammans med intilliggande radhuskvarter, kyrka, skola och den vidsträcka, kuperade parken skapas en unik boendemiljö i staden. De av Paul Boberg ritade radhusen invid Bäckaslövsskolan på Söder väckte även berättigad uppmärksamhet när de färdigställdes 1920. Hustypen var ny i Växjö och inspirationen hade Boberg fått från England.

Flera av de trevägskorsningar som återfinns i stadsdelarna har getts en inbjudande utformning genom att bostadshus vinkelställts för att bilda fond och där en allmän grönyta kvarlämnats framför. Dessa kan sägas utgöra naturliga mötespunkter. De talrika skolmiljöerna utgör ett utmärkande och viktigt inslag som bryter den dominerande bostadsstrukturen. Skolorna uppvisar en monumental arkitektur med kvalitativa materialval och deras roll som samlingsplats kan ej underskattas.

Många hus i de beskrivna områdena har förlorat sin tidstypiska karaktär i samband med tilläggsisoleringar, större utbyggnader och exteriöra omgestaltningar.

CENTRUM- Den traditionella rutnätsstaden

Innerstaden präglas helt av 1600-talets rutnätsideal med väldefinierade kvarter och raka gator. Synfältet blir vidsträckt och det är lätt att hitta och förflytta sig. Flera av de större gatorna har begåvats med imponerande fondbyggnader vilka utgör några av stadens mest intressanta historiska lämningar, exempelvis domkyrkan, fängelset, järnvägsstationen och teatern. En avvikelse i

rutnätsmönstret återfinns vid Willans park där Storgatan delar sig. Den sträckning som fortsätter åt sydväst utgör en bevarad rest från det medeltida vägnätet kring Växjö. En liknande struktur, men otydligare, kan ses mellan Karolinerhuset och Strykjärnet.

Oxtorget, Stortorget och Teatertorget utgör de tre avgränsade torgbildningarna. Dess funktion som samlings- och mötesplats är uttalad. Centrum behöver öppna ytor som kan husera mycket människor och därför utgör de nyckelpunkter för upplevelsen och användandet av stadsrummet.

Växjö kommun har under 1900-talet strikt följt sin intention att begränsa våningshöjden i innerstaden. Utgångspunkten att nybyggnationer ej får överstiga tre våningar plus indragen vind har inneburit att domkyrkans spiror dominerat Växjös horisont. Karaktären av småstad med en samlad och enhetlig struktur har därmed bibehållits. Ett annat historiskt blickfång och riktmärke är Solberget. Ända sedan 1887 har det funnits framträdande byggnadsverk på denna mytomspunna plats vars siluett utgjort ett karaktärsskapande avtryck i stadsbilden.

Fram till 1950-talet präglades bebyggelsen av empirens stiluttryck där husens fasader var klädda med puts eller trä. Omfattande rivningar har omdanat centrumbilden där strama komplex i betong och tegel tillkommit. Omgestaltningen av Båtsmansbacken var troligtvis den mest genomgripande. En mångfald av småskalig verksamhet och enkla bostäder ersattes av ett närmast monumentalt byggnadsverk i betong med svarta och vita konstruktionselement. Ett nytt torg skapades och växjöborna lät sig imponeras av detta hypermoderna affärs- och kontorscentra. Denna tidstypiska årsring bär på en intressant historia och dess säregna karaktär är viktig att tillvarata.

Emaljerade plåtar, härdat glas och mosaik började även dyka upp som dekorativa fasadinslag. Eftersom man inte fick bygga högt togs istället mycket mark i anspråk och därför uppfattas en del huskroppar som alltför utsträckta och monotona. Kvarteren, rutnätsmönstret och våningshöjden har dock inte påverkats.

Gatubilden kännetecknas av tätt liggande byggnadskroppar uppförda under en period av 150 år, bottenplan upptas ofta av butiker. Fastigheterna har begränsat med boendemiljöer utan inslagen av kontor och affärsverksamhet är betydande. Kvarterens innergårdar har tyvärr blivit allt mer anonyma och svårtillgängliga samtidigt som växtligheten begränsats. Komministergården och Residenset har bevarade trädgårdar vilket gör dem unika.

Äldre och välbevarad gårdsbebyggelse återfinns bl.a. utmed Skolgatan. Liknande ytor har ofta asfalterats eller tagits i anspråk vid förtätningar och därför utgör kvarvarande miljöer viktiga inslag i stadsbilden. En stor andel av gatorna har gatstensbeläggning vilket ger en tydlig koppling till äldre kvaliteter och bryter mot asfaltens dominans.

Växjö innehar några fantastiska trädalléer som är av oerhört stort värde för upplevelsen av staden. Alléerna längsmed Norra- och Västra esplanaden, Linnégatan och framförallt den fyrradiga trädplanteringen utmed Strandvägen utgör ett betydande kulturhistoriskt arv som måste vårdas omsorgsfullt. Även enskilda träd ger liv och energi till platsen, exempelvis Willans park och stationsområdet. Det rektangulära Teatertorget omges av en perfekt dubbelradig lindallé vars hamlade kronor ger platsen en utmärkande karaktär som ej får förvanskas.

Innerstadens gröna lungor med sammanhängande träd och gräsytor är koncentrerade till Strandbjörket, Linné- och museiparken samt Tegnérkyrkogården. Här ges människor möjlighet till avkoppling och som sociala mötesplatser är de av stor vikt. Innerstaden präglas av rörelse och kommers där känslan av småskalighet, avläsbara årsringar, framstående byggnadsverk som blickfång och otaliga platser för möten skapar ett attraktivt centrum.

DEN VÄXANDE OCH ENHETLIGA STADEN 1960-1980

Växjö upplevde en fullständig befolkningsexplosion under 1960-talet vilket krävde omfattande markexploateringar för att tillgodose behovet av nya bostäder. Teleborg, Dalbo, Araby, Högstorp, Sandsbro, Öjaby och Hov bebyggdes i rask takt och den funktionsinriktade arkitekturen med enkla fasaduttryck är kännetecknande för områdena. Satsningen bar frukt och tidningen Expressen utsåg Växjö till årets stad 1963. Det industriella byggandet med hög grad av enhetlighet och variantbegränsning samt betydande inslag av prefabricerade element blev mönsterbildande.

De estetiska uttrycken är nedtonade. Istället är kvarteren välplanerade med uttalad trafikseparering för att möta bilismens framväxt och samtidigt minska olycksriskerna. De närmast överdimensionerade parkeringsytorna är också typiska för denna tid. Då områdena blev så stora tillfördes serviceinrättningar, skolor och affärer vilket skapade nya centrumbildningar, exempelvis Dalbo torg och Kristina Nilssons torg. En kraftigt expanderad kollektivtrafik blev nödvändig för att knyta samman den växande staden.

Miljonprogrammet utgör en milstolpe och det forcerade byggandet och dess krav på rationaliseringar skapade en storskalighet och monoton som tyvärr orsakat mycket kritik. Dock föreligger stora kvaliteter i områdena och kritiken är i flera fall orättvis. I miljonprogrammet ingick inte bara höga flerfamiljshus utan omkring en tredjedel av bebyggelsen bestod av friliggande villor. Därför är det lämpligt att göra en enkel uppdelning.

Storskalig bebyggelse

Flerfamiljshus i tre våningar blev den ekonomiskt mest fördelaktiga varianten att uppföra. I Växjö förekommer mycket sällan att fasaderna är klädda med betongelement. Istället dominerar tegel, mexisten och puts. Arkitekturen är regelbunden där balkonger och entréer bryter mönstret, dessa partier har ibland erhållit dekorativa detaljer. Ytterportarna tillverkades av ädla träslag, överlag är balkongerna indragna i fasaden.

Inne i områdena löper gång- och cykelbanor som binder samman kvarteren. De stora parkeringsytorna med långa rader av garage ligger i direkt anslutning till bostäderna och vanligtvis bildar de en skyddande barriär mellan hus och gata. Ett flerbostadskomplex på gamla norr försågs även med underjordiska garage vid uppförande i början av 1960-talet. Vid parkeringarna återfinns i allmänhet översiktskartor för att besökare ska hitta rätt vilket annars kan vara förenat med svårigheter. Bostadsgårdarna hålls bilfria och de är planerade som gröna oaser där barnen kan leka fritt. Barnens säkerhet och fritid gavs stor uppmärksamhet. Parkerna har generösa mått med iordningställda platser för lek och idrott. Naturmark inlemmades ofta i den gröna strukturen men kännetecknande är de vidsträckta klippta gräsytor med inslag av höga träd. Planteringarna är likartade och består av tåliga busksorter såsom ölandstok och berberis. Arabyparken är den största och tydligaste stadsdelsparken som planlades i efterkrigstidens Växjö. Bostadsområdenas tilltagna gårdsmiljöer ger möjlighet för träd att växa sig riktigt stora vilket ibland resulterat i väl lummiga kvarter.

Talrika kolonilotter är insprängda bland huslängorna och parkeringarna vilket kan tyckas pittoreskt men de bidrar till sociala möten och bryter monotona mönster. Många av de allehanda kvartersbutiker som etablerades när områdena uppfördes har lagts ned. Dalbo torg har dock bibehållit sin ursprungliga karaktär och här finns fortfarande levande affärsrörelser.

Med hjälp av kulörta färgsättningar, inglasade balkonger och nya mötesplatser har många bostadsbolag försökt förbättra boendestatusen. Många lyckade projekt kan beskådas men ibland upplevs omgestaltningarna alltför avvikande och missanpassade.

Småskalig bebyggelse

De utbredda villaområdena karaktäriseras av struktur och en sammanhållen arkitektur. Gatunätet är välutbyggt med huvudleder, matar- och säckgator där varje villa och dess garageuppfart ingår som en bricka i ett tydligt trafiksystem. Gatorna är raka och breda där tillgången på trottoarer är god. Strikt funktionalitet och trafikseparering utmärker infrastrukturen. Husen ligger tätt och vanligtvis med ena långsidan nära gatan. Trädgårdarna är små där framsidans grönyta är mycket begränsad och nästan en del av det offentliga gaturummet. Baksidan utgör den privata sfären med uteplats och möjlighet till odling. Garagen är indragna och sammanbyggda med bostadshuset.

Kvarteren är helt ordnade för boendefunktionen varför butiker, gemensamma lokaler och servicefunktioner lyser med sin frånvaro. Tät bebyggelse och små trädgårdar medför att höga träd är ovanliga. Mötesplatserna är få och direkta riktmärken saknas.

Kvarteren består i allmänhet av enhetliga byggnadstyper där 1- och 1 ½ planshus blandas med varandra. Modellerna är ofta hämtade från kataloghustillverkare och det är uppenbart vilket oerhört inflytande dessa företag hade under denna period. Trä, tegel och mexisten, och även en kombination dem emellan, dominerar helt fasaduttrycken. Platta tak med papptäckning eller sadeltak med svarta betongpannor alternativt korrugerad eternit karaktäriserar utformningen av taken.

De danska arkitekter som verkade i Växjö har dock lämnat tydliga avtryck i stadsbilden, särskilt på Teleborg där exempelvis trekantshus uppfördes på 1970-talet. Ett annat avvikande inslag kan beskådas utmed Lyckevägen på Hov där 46 marklägenheter bildar en egen enklav i stadsdelen. Husen som ritades av HSB i början av 1960-talet kännetecknas av den liggande, rödfärgade fasadpanelen och de stallliknande garagen. Området gavs smeknamnet *Ponderosa* och 1965 erhöll man Sparbankens pris för bästa småhusprojekt i Sverige.

Den homogena arkitekturen samt förkärleken till mörka kulörer med begränsade variationer gav högst enhetliga områden. Under 1970-talet börjar fasaderna åter förses med traditionella dekorativa element, exempelvis burspråk och spröjsade fönster. Idag vill fastighetsägarna gärna sätta sin egen prägel på husen vilket skapar en mångfald vad gäller färger och utvändiga omgestaltningar. Tyvärr resulterar detta lätt i obalans där kvarterens karaktär går förlorad.

DET VARIERADE OCH HÅLLBARA BOENDET 1980-

Under slutet av 1970-talet sker en reaktion mot den utpräglade trafiksepareringen och monotona bebyggelsestrukturen. Behovet av variation påtalas. Postmodernismen arkitektur med viss återgång till äldre och blandade stiluttryck börjar därför etablera sig. Det enhetliga luckras upp och en mer individualistisk prägel ifråga om färg, form och material lyfts fram. Höga och låga hus samt en- och flerfamiljshus blandas i kvarteren varvid upplevelsen av ett mer mångfacetterat boende erhålls. Mexisten används knappt längre utan tegel och träpanel i starka färger dominerar helt fasaduttrycken. Platta tak blir ovanliga, istället börjar valmade och brutna tak återkomma. Sadeltaken är dock populärast och de täcks med svarta eller röda betongpannor.

Ökat miljömedvetande och större hänsynstagande till befintliga naturvärden medför att grönytor bättre integreras i planläggningen. Det storskaliga och effektiva tonas ned med syfte att reducera känslan av monoton och opersonlighet.

Gatusystemet fortsätter att utgå från huvudleder, matar- och säckgator men sträckningarna blir mer oregelbundna. Kvartersgatorna medger inte genomfart utan de ska enbart fungera som funktionell förbindelse till och från bostaden men de avslutas ofta med en trädbevuxen rondellösning. Denna vändplan kan liknas vid en naturlig mötesplats som även inbjuder till lek.

Exempelvis nordvästra Hovshaga, Sågmästerevågen i Råppe, Teleborgs södra ände samt kvarteren kring Raskens väg projekterades och uppfördes enligt dessa nya tankegångar. Här karaktäriseras bebyggelsen och gaturummet av en ökad variation. Blandade upplåtelseformer har även eftersträvat.

Under 2000-talet har energi-, miljö och tillgänglighet blivit ledord i alla nya stadsutvecklingsprojekt. Staden ska hushålla med sin mark och därför betonas ett tätt och effektivt byggande. Villaträdgårdarna blir ännu mindre och tomten domineras helt av huset. Att minimera energi- och värmeförluster påverkar även det arkitektoniska formspråket. Stora delar av Hovshaga och framförallt Biskopshagen är utvecklade utifrån konceptet att bygga tätt, varierat och hållbart. Ringblomsvågen i Öjaby är ett annorlunda exempel där ett stort antal olika villatyper förlagt kring en ellipsformad väg

Arkitekturen får åter en mer framträdande roll där kraven på estetik och upplevelsevärden ska generera attraktivitet och en förstärkt identitet. Putsade fasader blir åter populärt, gärna kombinerat med stora glaspartier. I samma kvarter kan extremt modernistiska skapelser återfinnas tillsammans med villor

som uttrycker herrgårdslika eller lantliga arkitekturideal. Grästak, slamfärgade väggar och traditionellt taktegel återkommer men ännu i begränsad omfattning. Ett udda kännemärke för denna era är alla de svartmålade hus som återfinns i stort antal.

Gaturummet ges ökad status och ses inte bara som medel för biltransporter utan integreras mer i själva kvarterslivet. Genomströmning accepteras vilket innebär ett mer sammanlänkat gatunät samtidigt som stor hänsyn tas till fotgängare och cyklister. Där flera gator möts görs försök till torgbildningar. Befintliga träd tas delvis tillvara men omfattande nyplanteringar genomförs, särskilt tydligt blir detta på Biskopshagen. Området delas av en grön kil och här har en stor damm med anslutande kanaler anlagts vilket också starkt bidrar till tanken om den nya, hållbara trädgårdsstaden.

De nybyggda stadsdelarna karaktäriseras helt av boendemiljöer bestående av en till tvåplanshus där bebyggelse innehållande butiker eller småföretag saknas.

STÖRRE FRILIGGANDE KARAKTÄRSOMRÅDEN

I Växjö finns tre stora områden där den statliga verksamheten resulterat i storskaliga byggnadsverk. Universitetet, regementet I 11 och S:t Sigfrids sjukhus har i högsta grad påverkat stadens utveckling under 1900-talet, dess sociala kitt och invånarnas möjlighet till arbete.

De pampiga regementsbyggnaderna togs i bruk 1920 och här bedrevs utbildning av värnpliktiga fram till 1992. Området utstrålar strikt symmetri och de slammade och tegelklädda byggnaderna med tätspröjsade fönster har bibehållit sin ursprungliga karaktär. Kvalitativa material, omsorgsfullt utförda detaljer och en samlad, kraftfull arkitektur gör området till en värdefull del av Växjöns byggnads- och samhällshistoria. Den kringliggande träbebyggelsen som exempelvis innehöll underofficersboställen, magasin och expeditioner förstärker bilden av hur livet vid regementet en gång gestaltade sig. Den stora öppna kaserngården är i sammanhanget viktig att bevara. Idag råder här en sprudlande företagarganda då en rad nya verksamheter etablerats i lokalerna.

S:t Sigfrids sjukhuskomplexet invid Trummen bär på en lång historia men fram till slutet av 1960-talet var området helt stängt för allmänheten. Här levde både personal och intagna och man fungerade nästan som ett eget självförsörjande samhälle. Här finns en stor blandning av hus från olika tider med skilda funktioner. Den äldre bebyggelsen har putsade eller slammade tegelfasader med dekorativa mönsterindelningar. Två hospitalsbyggnader från 1800-talet är

dessutom kulturminnesmärkta. 1900-talets senare nytillskott består av förhållandevis anonyma och låga tegelhus.

Grönytorna, alléerna, kyrkogården och dess stenmurar, variationen av lövträdsarter och närheten till sjön ger tillsammans ett unikt karaktärsuttryck som är viktigt att vårda och värna. Parkmiljön skulle underlätta patientvården, förbättra arbetsförhållandena samt öka områdets attraktivitet. Omfattande förtätningar har under 2000-talet realiserats i områdets västra del vilket bl.a. inkluderar två punkthus i åtta våningar.

Universitetet utgör en pulsåder i staden och dess enorma tillväxt påverkar hela regionen. Den traditionella campuskänslan är påtaglig där studentbostäder, undervisningslokaler, kommunikationer och sociala träffpunkter integrerats. Universitetsutnämningen 1999 blev startskottet för en omfattande nybyggnation där avancerade träkonstruktioner och framsynt arkitektur karaktäriserat utformningen. Kombinationen av stora glaspartier och trä i fasaderna får allt större utrymme. Här finns otaliga mötesplatser och mångfaldsinslaget är ständigt närvarande.

Den direkta närheten till sjön Trummen, Teleborgs slott och naturreservat är av stort värde för hela universitetsområdet. Dessa platser ger en intressant och variationsrik inramning där de symbol- och identitetsskapande värdena, liksom marknadsföringsvärdet, är betydande. Mitt i området, på en lövträdstäckt kulle, ligger Tufvans café vars putsade huvudbyggnad härrör från tiden då jordbruk bedrevs på markerna. Slottet och Tufvans gård belyser platsens historiska kontinuitet men utgör samtidigt viktiga stadshistoriska lämningar.

Universitetet knyts allt närmre innerstaden tack vare att mellanrummen byggs igen. Trummens båda institutionsområden är därmed på väg att länkas samman.

DEN REKREATIVA STADEN

Grönytor, vatten, promenadstråk, möjligheten till fritids- och idrottsaktiviteter får alltmer uppmärksamhet i plan- och visionsarbeten. Attraktiva och hållbara stadsmiljöer bidrar till ökad livskvalitet och en förbättrad folkhälsa. Därför måste stor hänsyn tas till befintliga naturvärden samtidigt som platser för fritidsverksamhet iordningställs. Växjösjöns roll som centrumnära rekreationsområde kan inte nog understrykas. Tillgängligheten är mycket god och under en promenad upplever man en blandning mellan äldre och yngre bebyggelse, planterad och vild växtlighet samt offentliga och anonyma rum.

Denna utpräglade mångfald bidrar till sjöns unika ställning i stadsrummet och därför är bevarandemotiven starka.

Tillgängliggörandet av Trummen med belysta gångbanor och broförbindelse vid Teleborgs slott har snabbt resulterat i en drastisk ökning av mänsklig närvaro. Sjön har varligt inlemmats i stadsrummet där flanörer och motionärer nu levandegör tidigare anonyma stråk. Universitetets expansion och nya bostäder invid Trummens västra strand har stimulerat denna utveckling. Även här måste vidare insatser vägas mot risken att överarbета och strukturera sönder de befintliga värdena.

Bilismens avtryck kring de båda sjöarna är märkbar men störningen är utmed vissa sträckor förhållandevis begränsad. De smala och slingrande gång- och cykelbanorna, belagda med asfalt eller grus/stenmjöl, utgör de främsta kommunikationsstråken men upptrampade stigar i gräset visar även var människor funnit gemensamma genvägar.

Trummen, Växjösjön och Linnéparken är sammanlänkade och detta grönstråk har ett rekreativvärde som staden och dess invånare ska vara stolta över och känna ansvar för. Ovarsamma ingrepp kan snabbt förstöra upplevelsevärdena, reducera rörelsefriheten och inkräkta på de få centrumnära naturmiljöer som Växjöborna har möjlighet att tillgå.

Ett centrumnära park- och lek område är den kringbyggda Hovsbergsparken som trots närheten till skolor och vägar upplevs anonym. Den kuperade terrängen och riklig förekomst av äldre lövträd bidrar till en spännande och annorlunda miljö med höga naturvärden. Parken kan även sägas utgöra en förlängning av Spetsamossens och Ringsbergsområdets grönytor. Den samlade arealen är betydande och här kan människor utöva allehanda fritidssysselsättningar och samtidigt få en naturnära upplevelse.

Växjös stora idrottskomplex ligger samlat kring den västra infarten. Här finns byggnader och planer som erbjuder en rad skilda aktiviteter och nya arenor är även under uppförande. Detta är en av stadens mest betydelsefulla mötesplatser och härifrån rapporterar media nästan dagligen. De idrotts- och personhistoriska värdena är påtagliga medan den arkitektoniska upplevelsen är måttfull. Funktion och enkelhet har varit styrande i projekteringen av byggnadsverken vilket tydliggörs i gestaltningen där rå betong och korrugerad plåt dominerar. Platsen har ett högt symbolvärde och den är viktig i människors medvetande varför fortsatt verksamhet blir en naturlig del av bevarandet. En traditionell fotbollsläktare från 1930-talet utgör det äldsta historiska inslaget.

Friluftsområden, golfbanor och motionsspår i Växjö's utkanter såsom Bokhultet, Fylleryd och Kronoberg är lättillgängliga och enkla att nå.

Skogs- och Tegnérkyrkogården framstår allt tydligare som gröna lungor där besökarna i större utsträckning söker ro eller vill uppleva annorlunda natur- och kulturmiljöer. De höga träden är dessutom viktiga i stadsbilden.

DEN VERKSAMMA OCH ARBETSINTENSIVA STADEN

Växjö expanderar och stora markarealer tas i anspråk för att tillgodose näringslivets behov av byggbara ytor. Detta blir särskilt påtagligt när man besöker det forna regementsområdet där en makalös förändring skett under 2000-talet. Under 1970-talet påbörjades en process där nya affärscentra tillkom utanför centrum. De specialiserade butikerna hade redan tidigare reducerats i snabb takt och varuhusens intåg blev nya inslag i stadsbilden.

Västra marks industriområde etablerades efter andra världskriget och under resterande delen av 1900-talet har omfattande byggnationer genomförts. Stormarknaden Samarkand blev ett nytt nav för handeln som lockade stora besöksgrupper. Norremark utvecklades i slutet av 1960-talet då ytterligare mark krävdes för att möjliggöra industrins och handelns expansion. Båda områdena uppvisar stor variation där allehanda butiker, mataffärer, tillverkningsindustri och skilda kompetenser beblandas i den oregelbundna kvartersstrukturen.

Arkitekturen är starkt funktionsorienterad med begränsade estetiska värden. Bebyggelsen följer inget givet mönster utan utformningen är helt individuell vilket skapar ett sammelsurium av färger, fasadmateriell och informationskyltar. Husen är ofta i ett plan med flacka tak och långsträckta sidor, ljusinsläppen är vanligtvis begränsade.

Raka och breda gator samt frikostiga parkeringsytor underlättar för transport och handel. De befintliga grönstråken fungerar främst som barriärer mot vägar och bostäder. Karaktären på dessa affärs- och industriområden med stora asfalterade ytor försvårar av naturliga skäl trädkoncentrationer och planteringar. Handelsplatserna attraherar stora människoskaror och deras roll som öppen mötesplats är uttalad. Däremot väljer många industrier att försvåra insyn och tillgänglighet med anledning av inbrottsrisk och olovlig verksamhet.

Under kvälls- och nattetid är det mörkt och öde då boendemiljöer saknas och verksamheten ligger nere.